

Адаптація - процес пристосування до нових умов чи вимог середовища, результатом якої має бути пристосування, що є показником життєвої компетентності індивіда.

Упродовж усього життя нам (і дорослим, і дітям) доводиться адаптуватись до різних ситуацій. Переступаючи поріг школи, дитина також увесь час адаптується: до дітей, до вчителів, до уроків, до нового режиму дня. Одним зі складних адаптаційних періодів є навчання у 5-му класі

Перехід із молодшої школи до основної пов'язаний із внесенням змін у динамічні стереотипи спілкування, діяльності, а також зі збереженням окремих компонентів попереднього соціального досвіду.

Адаптація дитини до навчання в середній школі відбувається не одразу. Це досить тривалий процес, пов'язаний зі значним навантаженням на всі системи організму.

Більшість дітей переживає цю подію як важливий крок у своєму житті. Деякі пишаються тим, що вони подорослішали, інші мріють розпочати «нове життя».

Незважаючи на таку гадану дорослість, п'ятикласник потребує ненав'язливого контролю, підтримки та допомоги, оскільки не завжди може сам зорієнтуватися в нових вимогах шкільного життя.

Ознаки успішної адаптації:

- Ø задоволеність дитини процесом навчання;
- Ø дитина легко справляється з програмою;
- Ø ступінь самостійності дитини при виконанні нею навчальних завдань, готовність вдатися до допомоги дорослого лише ПІСЛЯ спроб виконати завдання самому;
- Ø задоволеність міжособистісними стосунками з однокласниками і вчителем.

Ознаки дезадаптації:

- Ø змучений, стомлений зовнішній вигляд дитини.
- Ø небажання дитину ділитися своїми враженнями про проведений день.
- Ø прагнення відвернути дорослого від шкільних подій, переключити увагу на інші теми.
- Ø небажання виконувати домашні завдання.
- Ø негативні характеристики на адресу школи, вчителів, однокласників.
- Ø скарги на ті чи інші події, пов'язані зі школою.
- Ø неспокійний сон.
- Ø труднощі ранкового пробудження, млявість.
- Ø постійні скарги на погане самопочуття.

Як свідчить аналіз, учителі, які викладають у 5-х класах, часто не бачать різниці між п'ятикласниками й іншими школярами основної школи. І як результат – завищені вимоги до цих учнів, зниження рівня навчальних досягнень, мотивації навчання. Такий підхід до навчання може ускладнити процес адаптації школярів.

Здається, тільки-но діти і батьки адаптувалися в початковій школі, як необхідно переходити до п'ятого класу, до середньої школи. На жаль, у цей період (10-11 років) у дітей втрачається інтерес до навчання. Для учнів 5-го

класу багато що стає новим і непізнаним: нові вчителі, нові предмети, форми навчання, а іноді і однокласники. Звичайно ж, є діти, які легко й вільно вливаються в шкільну систему вимог, а є діти, які відчують потребу в допомозі вчителів, батьків, психолога. Відвідуючи уроки у 5-му класі я побачила що, п'ятикласникам у школі цікаво: вони прагнуть бути активними, розумними, вони хочуть щоб їх побачив, оцінив новий учитель і помітив у них усе найкраще.

П'ятикласники пристрасно бажають добре вчитися, щоб радувати оточуючих. Але, зіткнувшись з першими труднощами, часто розчаровуються. Усі зазначені причини нерідко виступають не ізольовано, а спільно, поєднуючись у досить складні комбінації, і потребують зазвичай спільної активної роботи не тільки психолога й педагога, а й батьків, а головне – самого підлітка.

Забезпечення наступності є однією з основних умов успішної адаптації молодших школярів до навчання в основній школі та важливою передумовою успішного навчання у 5-му класі.

Отже, успішній адаптації учнів 5-х класів до навчання в основній школі сприятимуть цілеспрямована координація дій учителів, їхній професіоналізм і досвідченість.

Поради вчителям, які працюють у 5 класі

Перехід учнів з початкової школи до середньої викликає зростання стресового навантаження як на самих учнів, так і на їхніх батьків. Це пов'язано з появою нового класного керівника, нових вчителів, предметів, кабінетною системою навчання та ще й співпадає з віковими змінами — вступом дитини у підлітковий вік. Для учня і для учнівського колективу перехід у п'ятий клас може стати початком нового життя, нових успіхів, розкриттям нових граней характеру, власних здібностей, прихованих ресурсів.

У 5 класі змінюються умови навчання: з'являється класний керівник та вчителі з різних предметів. Цей період є досить сприятливим для адаптації школяра до нових умов навчання. Діти чекають змін на краще, бажають стати дорослішими, налагодити взаємини з учителями, робити так, щоб дорослі пишалися ними, були задоволені, «не засмучувались».

Основне новоутворення цього періоду — відкриття нового рівня самоусвідомлення, «Я-концепції»: бажання зрозуміти себе, свої здібності й особливості, свою схожість та відмінність від інших, свою унікальність і неповторність, формується система самооцінок. Це — найважливіший період для розвитку повноцінного спілкування.

ПАМ'ЯТКА ВЧИТЕЛЯМ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ У 5-х КЛАСАХ

- Відвідайте уроки в 4-му класі. Придивіться до своїх майбутніх учнів. Познайомтеся з методикою викладання в початкових класах.
- Опрацюйте спеціальну психолого-педагогічну літературу.
- Пам'ятайте: легше з першого уроку викликати до себе довіру, любов дитини, ніж потім подолати недовіру.

- Не змінюйте різко методи роботи, використовуйте ігровий матеріал, інструктажі, пам'ятки, алгоритми, картки-опори, зразки виконання.
- Протягом уроку та додому давайте конкретні доступні завдання й домагайтесь їх чіткого виконання.
- Щоденно перевіряйте письмові роботи учнів, домагайтесь систематичної роботи над помилками.
- Ретельно обміркуйте заходи та прийоми розвитку мислення, усного та писемного мовлення учнів. Розробіть відповідний роздавальний матеріал.
- Забезпечуйте систематичне повторення.
- Уникайте перевантаження дітей.
- Відвідуйте уроки колег, які викладають у 5-х класах.

ПОРАДИ ДЛЯ БАТЬКІВ

1. Якщо Вас щось турбує в поведінці дитини, якомога швидше зустріньтеся і обговоріть це із класним керівником, шкільним психологом.
2. Якщо в родині відбулися події, що вплинули на психологічний стан дитини, повідомте про це класного керівника. Саме зміни в сімейному житті часто пояснюють раптові зміни в поведінці дітей.
3. Цікавтеся шкільними справами, обговорюйте складні ситуації, разом шукайте вихід із конфліктів.
4. Допоможіть дитині вивчити імена нових учителів, запропонуйте описати їх, виділити якісь особливі риси.
5. Порадьте дитині в складних ситуаціях звертатися за порадою до класного керівника, шкільного психолога.
6. Не слід відразу ослабляти контроль за навчальною діяльністю, якщо в період навчання в початковій школі вона звикла до контролю з вашого боку. Привчайте дитину до самостійності поступово: вона має сама збирати портфель, телефонувати однокласникам і питати про уроки тощо.
7. Основними помічниками у складних ситуаціях є терпіння, увага, розуміння.
8. Головне новоутворення підліткового вікового періоду – відкриття своєї індивідуальності, свого «Я». Підвищується інтерес до свого тіла, зовнішності.
9. Зростає дух незалежності, який впливає на стосунки підлітка в родині, школі.
10. У дітей настає криза, пов'язана з бажанням здобути самостійність, звільнитися від батьківської опіки, з'являється страх перед невідомим дорослим життям.
11. Бажання звільнитися від зовнішнього контролю поєднується зі зростанням самоконтролю й початком свідомого самовиховання.
12. Внутрішній світ дитини ще нестабільний, тому батькам не слід залишати своїх дітей без нагляду. Підліток дуже вразливий і легко піддається впливам як позитивним, так і негативним.
13. Розширюється коло спілкування, з'являються нові авторитети.
14. Недоліки й суперечності в поведінці близьких і старших сприймаються

гостро й хворобливо.

15. У батьках підлітки хочуть бачити друзів і порадників, а не диктаторів.

ПАМ'ЯТКА ДЛЯ БАТЬКІВ

Шановні батьки! Постарайтесь забезпечити дитині спокійну, доброзичливу обстановку, чіткий режим. Зробіть так, щоб п'ятикласник відчув вашу підтримку та допомогу.

Що ускладнює адаптацію дитини до нових умов навчання?

1. Протиріччя та неузгодженість вимог різних педагогів. До школяра вперше ставлять багато вимог. І він повинен навчитися враховувати ці вимоги, співвідносити їх одне з одним, долаючи пов'язані із цим труднощі, тому що ці вміння необхідні у дорослому житті.
2. На п'ятикласника обрушується потік інформації, насичений термінами, незрозумілими словами. Вихід простий; поясніть дитині, що неповне, неточне розуміння слів нерідко лежить в основі нерозуміння шкільного матеріалу і в зв'язку з цим необхідно звертатися до довідників, словників.
3. У п'ятому класі багато дітей відчувають самотність, тому що улюбленої першої вчительки немає поруч, а класному керівникові часто не вистачає часу приділяти їм увагу в тій же мірі. А інші «шаленіють» від свободи та носяться по всій школі, задираючись навіть до старшокласників. Дорослим у цій ситуації важливо зрозуміти, що все це – природні переживання, які необхідні для розвитку школяра, бо вони допомагають йому стати дорослим. Якщо відчуваєте, що адаптація затягується, зверніться до шкільного психолога.

Ми маємо стати більш уважними, доброзичливими, таким чином допомагаючи школяру освоїти цю позицію.